

Mesleki Rehberlik Faaliyetlerine Yönelik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Attitude Scale Towards Vocational Guidance Activities: A Validity and Reliability Study

Oğuz MERCAN¹, Adnan KAN²

Öz

Bu çalışmada, mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutumların belirlenmesi amacıyla bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde sistematik bir işlem süreci yürütülmüştür. Ölçek, 2019-2020 eğitim öğretim yılı itibarıyla farklı eğitim kurumlarında lise eğitimlerine devam eden toplam 700 katılımcıya uygulanmıştır. Çalışmada yer alan katılımcılar seçkisiz olarak iki alt gruba bölünmüştür (n1=348, n2=352). Birinci grup içerisinde elde edilen verilerle, açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Diğer grup üzerinden elde edilen verilerle ise doğrulayıcı faktör analizi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi (AFA) sonuçlarına göre, ölçeğin 18 madde ve dört faktörden oluştuğu bulunmuştur. Ölçekten elde edilen yapının geçerliği ise, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yöntemi ile doğrulanmıştır. Ölçeğin tamamına ait Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Ölçekten ortaya çıkan alt faktörlerin güvenirliliğe ilişkin katsayıları ise .80 ile .87 arasında farklılaşmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgulardan hareketle ölçeğin, mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutumları ölçmek için geçerli ve güvenilir olduğu görülmüştür. Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar, alanyazın bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Mesleki rehberlik faaliyetleri
Ölçek geliştirme
Tutum

Abstract

In this study, it was aimed to develop a scale in order to determine the attitudes towards vocational guidance activities. A systematic process has been applied in the development of this scale. The developed scale was applied to 700 participants who continued their high school education as of 2019-2020 academic year. Participants were randomly divided into two subgroups (n1=348, n2=352). Exploratory factor analysis was performed with the data from the first group. Confirmatory factor analysis was performed with the data obtained from the other group. According to the results of exploratory factor analysis, it was found that the scale consists of 18 items and four factors. The validity of the construct obtained by confirmatory factor analysis has been verified. The Cronbach's alpha reliability coefficient for the complete scale was .92. Reliability coefficients of the sub-factors in the scale differ between .80 and .87. Based on the findings obtained in this study, scale is valid and reliable to measure attitudes towards vocational guidance activities. The results obtained from the study are discussed in literature.

Keywords

Vocational guidance activities
Scale development
Attitude

Başvuru Tarihi/Received
18.06.2020

Kabul Tarihi /Accepted
10.08.2020

| Araştırma Makalesi / Research Article |

¹ Uzm. Psi. Dan., Millî Eğitim Bakanlığı, Alpu Ortaokulu, Eskişehir, TÜRKİYE; <https://orcid.org/0000-0002-3050-2912>.

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara, TÜRKİYE; <https://orcid.org/0000-0002-3610-0033>.

GİRİŞ

İnsanlar yaşamları içerisinde pek çok kez seçim yapmak zorunda kalmaktadırlar. Bunlardan biri de meslek seçimidir. Meslek, bireyin hayatını sürdürebilmek amacıyla yaptığı, kuralları toplumca oluşturularak belirli bir eğitim alınmasıyla kazanılan, bilgiyi ve beceriyi temel alan etkinliklerin tamamına verilen addır (Kuzgun, 2014). Meslek seçimi sadece iş yaşantısını şekillendirmekle kalmayıp, bireyin günlük yaşamı içerisinde yer alan ilişkilerini, tercihlerini, planlamalarını derinden etkileyebilmektedir (Çakır, 2004).

Bireylere yönelik mesleklerle ilgili yapılan çalışmalar “mesleki rehberlik faaliyetleri” olarak adlandırılmaktadır. Bu faaliyetlerin başlangıç yılı ise 1909 yılına dayanmaktadır. Parsons’un Amerika Birleşik Devletleri’nde işe alım süreçlerinde kullanılmak üzere mesleki büro çalışmalarına başlaması ve bu kapsamda yaptığı hizmetleri mesleki rehberlik faaliyetleri olarak isimlendirmesiyle birlikte bu hizmetlerin ortaya çıkışı hızlanmıştır. Parsons mesleki rehberliği, gençlere halihazırdaki kapasite düzeylerine uygun bir biçimde meslek seçmeleri amacıyla yapılan yardım olarak tanımlamıştır (Herr ve Cramer, 1988). İlerleyen yıllarda Parsons’un ifade ettiği temel meslek tanımı farklılaşmaya başlayarak daha geniş bir boyut kazanmıştır. Rogers (1942) insancıl yaklaşımı temel alan çalışmalarıyla mesleki rehberlik faaliyetlerine danışma boyutunu da eklemiştir. İlerleyen yıllarda meslek seçim sürecinin gelişimsel bir süreci kapsadığı ifade edilmiştir (Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herna, 1951). Super (1957) mesleki rehberlik faaliyetlerine kariyer boyutunu katarak, meslek seçiminin bir anda yapılmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir. İlerleyen yıllarda Holland (1966) mesleki rehberlik faaliyetlerine kuramsal bir boyut katarak, meslekleri kişilik tipleri bağlamında sınıflandırmıştır.

1970’li yılların başından itibaren mesleki rehberlik faaliyetleri yerine kariyer rehberliği kavramının daha sık kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Bu anlamda, kapsamlı kariyer gelişimi kavramıyla mesleki rehberlik hizmetleri farklılaşarak süreç odaklı ve bireyin yaşamının tüm yönlerine değinen bir yapıya evrilmiştir (Gysbers ve Moore, 1987). 21.yüzyılın başlarından itibaren ise, postmodern yaklaşımların belirlediği ve bu hizmetlerde kişisel farklılıkların daha fazla göz önünde bulundurulduğu söylenebilir (Yeşilyaprak, 2012).

Ülkemizde ise mesleki rehberlik faaliyetlerinin başlangıç yılları, 1950’lere dayanmaktadır. Bu yıllar içerisinde rehberlik ve araştırma merkezlerinin kurulması, üniversiteler bünyesinde lisans ve lisansüstü düzeyde mesleki rehberlik çalışmalarına ilişkin derslerin yer aldığı ifade edilebilir (Yeşilyaprak, 2012). 1980’li yıllara gelindiğinde ise, mesleki rehberlik faaliyetlerine ilişkin envanter-ölçek geliştirme çalışmaları yürütülmüştür. Bu yıllarda Özoğlu (1977) tarafından uyarılma çalışması yapılan “Kuder İlgi Alanları Envanteri” ile Kuzgun (1989) tarafından “Kendini Değerlendirme Envanteri” çalışmaları yapılmıştır. 1993 yılında ise İŞKUR bünyesinde meslek danışma merkezi açılarak, mesleklere ilişkin bireylere danışmanlık hizmeti sunulmaya başlanmıştır. 21. yüzyılda ise, mesleki rehberlik faaliyetleri anlamında gelişmeler hız kazanmıştır. Bunlardan ilki 2006 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan ve tüm eğitim kademelerinde uygulanan sınıf rehberlik programlarıdır. Bu programlar içerisinde mesleki rehberlik faaliyetlerine geniş bir biçimde yer verilmiş; özellikle 8. ve 12. sınıf programlarında yöneltme, kariyer fırsatları, meslekleri tanıma gibi kazanımlara ağırlık verilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2006). 2007 yılından itibaren Yüksek Öğretim Kurumu tarafından psikolojik danışmanlık ve rehberlik lisans programı müfredatında “Mesleki Rehberlik ve Danışma” dersiyle “Mesleki Rehberlik ve Danışma Uygulamaları” dersine yer verilmiştir. Bu dersler ile birlikte özellikle okul psikolojik danışmanlarının, eğitim kurumlarında yürütecekleri mesleki rehberlik çalışmalarını daha etkili bir biçimde yürütmeleri amaçlanmıştır.

Ülkemizde mesleki rehberlik faaliyetlerinin gerçekleştirildiği kurum ve kuruluşlar, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Millî Eğitim Bakanlığı’nun (MEB) bünyesinde yer alan okullar ve rehberlik araştırma merkezleri, üniversitelerin bünyesinde bulunan kariyer gelişim merkezleri, özel sektörde yer alan personel gelişim birimleri, ticaret odaları ve kuruluşları, işveren dernekleri ile konuyla ilgili çalışmalar yapan sivil toplum örgütleri olarak ifade edilebilir. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren resmi ve özel nitelikteki okullar göz önünde bulundurulduğunda, okul rehberlik servisleri aracılığıyla okul psikolojik danışmanları, sınıf

rehber öğretmenleri ile Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde (RAM) çalışan psikolojik danışmanlar ilgili faaliyetleri sürdürmektedirler (Korkut, 2007).

Ortaöğretim kurumlarında yürütülen rehberlik hizmetleri içerisinde, mesleki rehberlik faaliyetleri kritik bir öneme sahiptir. Bu faaliyetler mesleki gelişim ve bilgi verme konularına yoğunlaşmaktadır (Coy ve Sears, 2000). Bu konular mesleki rehberlik faaliyetleri içerisinde, iş yeri gezileri, iş deneyimi kazanma, meslek konferansları, meslek inceleme çalışmaları ve mezunların izlenmesi şeklinde yürütülmektedir (Kuzgun, 2011). Mevcut durumda ortaöğretim kurumlarında "Rehberlik ve Yönlendirme dersi" yer almaktadır. Bu ders, haftada 1 saat olacak şekilde müfredat programında yer almaktadır. Bu ders anadolu, güzel sanatlar ve sosyal bilimler liselerinde tüm sınıf düzeylerinde, fen ve mesleki teknik anadolu liselerinde sadece 9. ve 12. sınıf düzeyinde, spor liselerinde 11. ve 12. sınıf, anadolu imam hatip liselerindeyse yalnızca 9. sınıf düzeyinde yer almaktadır (MEB, 2018). İlgili ders kapsamında eğitsel, kişisel-sosyal rehberlik ve mesleki rehberlik alanlarına ait etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinlikler yoluyla, bireyin kendisine uygun bir biçimde mesleki kararlar alması amaçlanmaktadır. Lise dönemindeki bireylerin bahsedilen bu etkinliklere ilişkin yönelimleri ise tutum kavramıyla açıklanabilir.

Tutum bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları içerisinde barındıran, bireye ait davranışların önemli bir yordayıcısı olarak ifade edilen yapıyı temsil etmektedir (Anderson, 1988). Bu yapının değişime karşı olarak bir süreklilik barındırdığı belirtilmektedir (Erkuş, 2003). Tutum, bir nesneye yönelik bireyin duygularını, düşüncelerini, davranışlarını ve algılarını etkileyebilmektedir. Bir nesneye yönelik olumlu tutum içerisinde olma nesneye yönelik olumlu davranmayı ifade ederken; olumsuz tutum içerisinde olma ise nesneye karşı olumsuz davranışlar içerisinde olmayı ifade etmektedir (Vogel ve Wanke, 2016). Bu anlamda, mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutumların belirlenmesi, mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik gösterebilecek davranışların yordayıcısı olarak düşünülebilir.

Ölçek geliştirme çalışmalarında, ölçülmek istenen özelliğin tam olarak belirlenmesi ve bu özelliği barındıran yapı ve yapıların açık biçimde ifade edilmesi; özelliğin temelinde uygun türdeki maddelerin oluşturulması önem arz etmektedir (Tekindal, 2017). İlgili çalışmada, mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutum ile bu tutumu oluşturan boyutlar göz önünde bulundurularak mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutumların ölçülebileceği bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Alanyazında, kariyer kararı (Güçray, 1995; Işık, 2010; Kavas, 2012; Akın, Sarıçam, Kaya, 2014), mesleki karar verme (Çakır, 2004; Bozgeyikli, 2004) ve kariyer geleceği (Kalafat, 2012) konularında ölçek geliştirme-uyarlama çalışmaları yapıldığı görülmektedir. Ancak, mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutumların ölçülmesini konu edinen ve bu amaçla geliştirilmiş bir veri toplama aracına rastlanılmamıştır. Bu çalışmada, alanyazında ifade edilen boşluğun doldurularak yeni bir ölçeğin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma, mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutumların değerlendirilebileceği nitelikte bir ölçme aracının geliştirilmesi amacıyla yürütülmüştür. Bu doğrultuda, Mesleki Rehberlik Faaliyetlerine Yönelik Tutum Ölçeği geliştirilmiştir. İlgili başlık içerisinde, çalışma grubunun özellikleri, ölçeğin geliştirilme süreci, veri toplama süreçleri ile verilerin analizi işlemleri konularında alt başlıklara değinilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda, Eskişehir ilinde bulunan 6 farklı okul türünde toplam 9 farklı lisede 2019-2020 eğitim öğretim döneminde yer alan 9. 10. 11. ile 12. sınıf öğrencileri yer almaktadır. Çalışmada kapsamında öncelikle, araştırmanın yürütüleceği okulların bağlı olduğu İl Milli Eğitim Müdürlüğünden veri toplama sürecine ilişkin uygulama izni alınmıştır. Alınan izinden sonra gerçekleştirilen uygulamaya toplam n=700 lise öğrencisi katılmıştır. Çalışma grubu içerisinde 331 kadın (%47,3), 369 erkek (%52,7) birey yer almaktadır. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcıların seçiminde, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle, özellikle cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü açısından çeşitlilik oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışma grubunda yer alan katılımcıların cinsiyete, sınıf düzeyine, okul türüne, eğitim gördükleri alana, akademik başarı düzeyine, sosyoekonomik düzeyine ve mesleki rehberlik faaliyetlerine katılım düzeylerine göre frekans, yüzde değerleri Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1. Çalışma Grubunun Sosyodemografik ve Diğer Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken	Faktör	f	%
Cinsiyet	Kadın	331	47.3
	Erkek	369	52.7
Sınıf Düzeyi	9. Sınıf	202	28.9
	10. Sınıf	176	25.1
	11. Sınıf	176	25.1
	12. Sınıf	146	20.9
Okul Türü	Anadolu	198	28.3
	Mesleki ve Teknik	176	25.1
	İmam Hatip	110	15.7
	Fen	82	11.7
	Sosyal Bilimler	77	11
	Güzel Sanatlar	57	8.1
Alan	Alan Yok*	300	42.9
	Eşit Ağırlık	125	17.8
	Sayısal	98	14
	Uçak Bakım	76	10.9
	Yiyecek Hizmetleri	44	6.3
	Resim	29	4.1
Sosyoekonomik Düzey	Düşük	97	13.9
	Orta	468	66.9
	Yüksek	135	19.2
Algılanan Akademik Başarı Düzeyi	Düşük	83	11.9
	Orta	442	63.1
	Yüksek	175	25
Mesleki Rehberlik Faaliyetlerine Katılım Düzeyi	Düşük	283	40.4
	Orta	266	38
	Yüksek	151	21.6
Toplam		700	100

*Bazı lise türlerinde alan seçimi 11. sınıftan itibaren yapılmaktadır.

Ölçeğin Geliştirilme Süreci

Mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde, öncelikle konuyla ilgili yurt içi ve yurt dışını kapsayan alan yazın taraması gerçekleştirilmiştir (Super, 1957; Gysbers ve Moore, 1987; Brown, 2003; MEB, 2006; Kalafat, 2012; Kavas, 2012; Yeşilyaprak, 2012 ve Kuzgun, 2014). Alan yazındaki araştırmaların incelenmesiyle, mesleki rehberlik faaliyetlerine ilişkin tutumun hangi boyutlardan oluşabileceği ve bu doğrultuda ölçekte kullanılacak madde ve ifadelerin nelerden oluşabileceği araştırılmıştır. Ölçeğe ait madde havuzu oluşturulma aşamasında, tutumun ana yapısı, tutumun ölçülmesine yönelik kuramsal yapı, tutumun alt bileşenleri olarak ifade edilen bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yapılar göz önünde bulundurulmuştur. Tutuma ait kuramsal yapı doğrultusunda bilişsel, duyuşsal ve davranışsal ifadeleri temel alan toplamda 39 maddenin yer aldığı bir madde havuzu oluşturulmuştur. Ardından oluşturulan madde havuzu, ölçme ve değerlendirme alanından, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanından, Türkçe'nin eğitimi alanından birer uzman tarafından incelenmiştir. Bu incelemenin uzmanlar tarafından “uygun” ve “uygun değil” şeklinde değerlendirilmesi istenmiştir. Ardından

alınan uzman görüşleri çerçevesinde, anlaşılması güç (muğlâk) ve birden çok yargıyı barındıran maddeler yeniden düzenlenerek, tutuma ait ifadeyi tam olarak yansıtmayan maddeler revize edilmiştir. Madde havuzu içerisinde yer alan bazı maddelerse, alınan geribildirimler aracılığıyla yeniden yazılmıştır. Tüm bu işlemlerin ardından, 39 maddeden oluşan nihai deneme formu ortaya çıkarılmıştır. Formda yer alan maddelerin 31'i olumlu, 8'i olumsuz ifadeleri içermektedir. Ölçeğe ait maddeler 5'li Likert tipi olarak derecelendirilmiştir (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum).

Ardından ortaya çıkan nihai form ile, 10 kişilik lise grubunda pilot uygulama çalışması yapılmıştır. Bu uygulamada tüm maddeler tek tek sesli bir biçimde okunmuş, uygulama grubundaki bireyler için maddelerin ne anlama geldiği tartışılmıştır.

Verilerin Toplanması

Okullarda veri toplama sürecini gerçekleştirebilmek için öncelikle araştırmanın yapıldığı bölgenin il milli eğitim müdürlüğünden uygulama izni alınmıştır. İlgili yasal izinlerin alınmasından sonra ortaöğretim kurumları ziyaret edilerek, araştırmanın amacı ayrıntılı bir biçimde açıklanmış ve veri toplama sürecine ilişkin destekleri istenmiştir. Verilerin toplanması, araştırmaya izin veren 9 lisede, 2019-2020 eğitim öğretim yılının birinci döneminde aralık ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar lise kurumlarında, sınıf ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci öncesinde, araştırmanın amacı kısaca açıklanmıştır. Ayrıca bilgilendirilmiş onam, gizlilik ve gönüllülük gibi araştırma etiği ile ilgili konular hakkında da katılımcılara bilgiler sunulmuştur. İlgili açıklamaların ardından gönüllü katılımcılara ölçeğin 39 maddelik nihai formu, tek oturumda uygulanmıştır. Uygulamalar yaklaşık 15 dakikada tamamlanmıştır. Araştırma kapsamındaki verilerin toplanma süreci toplamda 25 günde tamamlanmıştır. Belirtilen süre dahilinde farklı sınıf düzeyi ve okul türünde toplam 700 lise öğrencisinin doldurarak tamamladığı ölçek verisine ulaşılmıştır. Ortaya çıkan toplam katılımcı sayısı araştırmacılar tarafından yeterli görülerek veri toplama sürecinin sonlandırılması kararlaştırılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizinden önce, doldurulan ölçeklerde yer alan (n=700) hatalı, eksik ve uç değerlerin incelenmesi işlemi yapılmıştır. Ardından, ölçekte yer alan olumsuz ifadelere ait puanlar ters çevrilerek puanlama işlemi tekrar edilmiştir. Yapılan işlemlerden sonra, ölçeğin geçerlik (kapsam) ve güvenilirlik çalışmalarına geçilmiştir.

Bu kapsamda, katılımcıların verdiği yanıtlar doğrultusunda geçerlik ve güvenilirlik analizleri ele alınmıştır. Kapsam geçerliliğinin belirlenmesinde ölçme değerlendirme, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ve Türkçe'nin eğitimi alanında çalışan üç uzmana ait görüşler alınmıştır.

Yapı geçerliliğinin belirlenmesinde, katılımcılar seçkisiz biçimde iki alt grupta ayrılmıştır (n1=348, n2=352). İlk grup için (n1) elde edilen veriler ile Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) işlemi, diğer grubun (n2) verileriyle ise Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), birbirleriyle ilişkili olduğu düşünülen çok sayıda değişkeni, az sayıda ve birbirinden bağımsız faktörler biçimine getirmeyi amaçlamaktadır (Costello ve Osborne, 2005). Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ise, AFA yöntemiyle oluşturulan faktörlerde yer alan değişkenlerin, ilgili faktörlerde temsil edilmesini belirlemeyi amaçlamaktadır (Bryant ve Yarnold, 1995).

AFA için SPSS 24.0 paket programdan yararlanılmıştır. İşlem öncesinde, verilerin faktör analizi için uygunluğu konusu değerlendirilmiştir. Bunun için Kaiser-Meyer Olkin (KMO) ile Bartlett Sphericity testleri kullanılmıştır. Analiz içerisindeki verilerin, faktör analizi için uygunluk düzeyi belirlendikten sonra, ölçeğin yapı geçerliğini ortaya çıkarmayı amaçlayan Varimax döndürme tekniğiyle temel bileşenlerin analizi kullanılmıştır. AFA sonucunda, ölçeğin kaç faktörden oluştuğu ile ölçekte yer alan maddelerin hangi faktörler altında toplandığı belirlenmiştir. AFA sonrasında oluşan yapının, uygunluğunun belirlenmesi amacıyla DFA işlemi uygulanmıştır. DFA işlemi LISREL 8.7 paket programı kullanılmıştır. DFA sonucunda ortaya çıkan uyum ve hata indeksleri incelenmesiyle ölçekte ortaya çıkan yapı elde edilmiştir.

Ölçeğin güvenilirliğinin test edilmesi için, Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının hesaplanması amaçlanmıştır. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı hem ölçek tamamı hem de ölçekte ortaya çıkan alt faktörler için hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini sağlamak amacıyla değişen koşullara rağmen benzer sonuçların alınmasını konu edinen test tekrar test güvenilirliği analizi gerçekleştirilmiştir. Bunun için çalışma grubu içerisinde seçilen 79 katılımcıya, ilk uygulamanın tamamlanmasından 15 gün sonra aynı ölçek tekrar uygulanmıştır. İlgili analiz sonuçları Pearson korelasyon katsayısı yöntemiyle hesaplanmıştır.

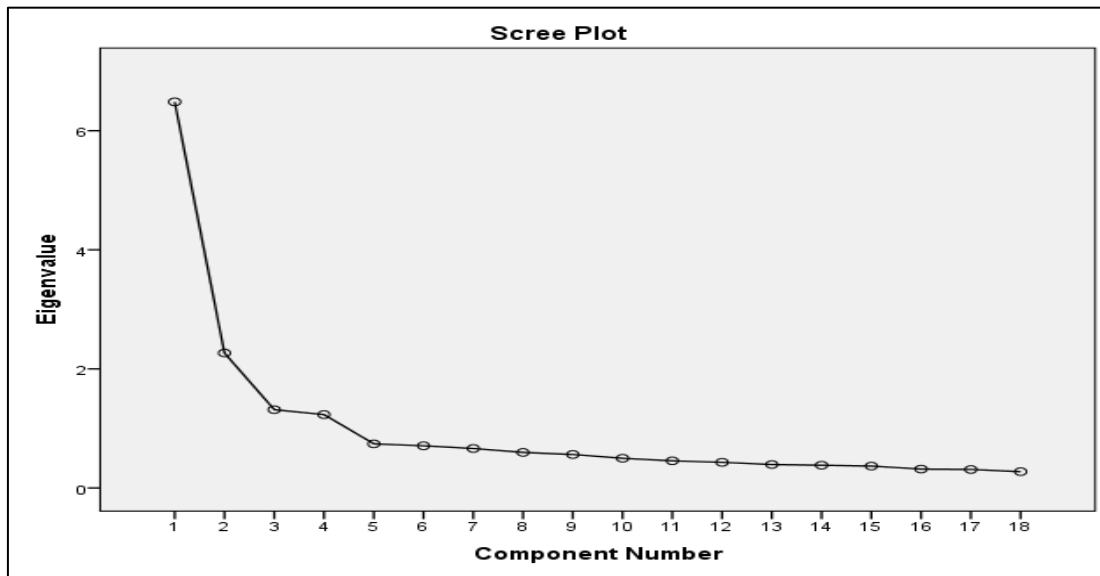
BULGULAR

Bu bölümde, Mesleki Rehberlik Faaliyetlerine Yönelik Tutum Ölçeği geliştirilmesi sürecindeki geçerlik ve güvenilirlik verilerine ait bulgular ifade edilmiştir.

Ölçeğin Geçerliğine İlişkin Bulgular

Alanyazında, ölçek geliştirmeye yönelik yapılan araştırmalarda, örneklem büyüklüğünün (katılımcı sayısı) ölçekteki toplam madde sayısının 5 ile 10 katı arasında olmasının gerekliliği vurgulanmaktadır (Bryman ve Cramer, 2001). Belirtilen ölçüt bağlamında, 39 maddeden oluşturduğu taslak ölçek ile, çalışma grubunda yer alan katılımcılardan toplanan 348 veri üzerinden AFA uygulanmıştır. Buna göre, alanyazında önerilen örneklem büyüklüğünün, ilgili çalışma kapsamındaki örneklem büyüklüğüyle kabul edilebilir düzeyde karşılandığı söylenebilir.

Açımlayıcı faktör analizinin yapılmasından verilen faktör analizi için uygun olup olmadığı, Kaiser Meyer-Olkin (KMO) katsayısıyla Bartlett küresellik testi yoluyla incelenmiştir. Yapılan analizlerin sonucunda ortaya çıkan KMO değeri .945 olarak elde edilmiştir. Elde edilen KMO değerinin .60 değerinden yüksek bir değer almasının, faktör analizi işleminin gerçekleştirilmesi için yeterli olduğu ifade edilmektedir (Field, 2005). İlgili çalışma içerisinde hesaplanan KMO değerinin (.945) alanyazında ifade edilen KMO değerinden yüksek olduğu görülmüştür. Bartlett küresellik testindeki sonuçların anlamlılığı ise, araştırmadaki verilerin çok değişkenli normal dağılımdan elde edildiğini ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2008; Tabachnick ve Fidel, 2001). Bu doğrultuda Bartlett küresellik testiyle bulunan istatistiksel sonucun, anlamlı olduğu söylenebilir ($\chi^2 = 7284,719$, sd: 741, $p < .01$). İlgili bulgulardan yola çıkarak ölçekten elde edilen verilerin, ölçek çalışması içerisinde faktör analizi yapmak için uygun olduğu ifade edilebilir.

Şekil 1. Scree Plot Grafiği

Açımlayıcı faktör analizi, ölçekteki 39 madde üzerinden gerçekleştirilmiştir. AFA sonucunda elde edilen faktörlere ait özdeğerlerin 1'in üzerinde olması gerektiği ifade edilmiştir (Kaiser, 1960). Gerçekleştirilen AFA neticesinde ölçekteki verilerin özdeğeri 1'den büyük, 6 faktör altında toplanmış olduğu görülmüştür. İlgili

faktörler, ölçek maddeleri içerisindeki toplam varyansın %58,62'sini açıklamaktadır. Ölçekteki madde faktör yükleri incelendiğinde, herhangi bir maddeye yük vermediği görülen (.30 değerinin altındaki), binişik (muğlak) ve birden çok faktöre yük veren maddelerin ölçekten atılması sağlanmıştır.

Bu kapsamda ölçekte yer alan 39 maddeden toplam 21 madde çıkarılmıştır. Yapılan işlemin devamında, faktör sayısında hiçbir sınırlama olmaksızın ölçekten geride kalan 18 madde üstünden tekrar AFA işlemi uygulanmıştır. Yapılan AFA analizinde, faktör yükünün alt kesim noktası .30 olarak belirlenmiş; 18 maddelik ölçek özdeğerinin (eigenvalues) 1'den büyük 4 faktörün altında toplandığı görülmüştür (Şekil 1). Her bir maddenin hangi faktörler altında toplandıkları, maddelere ait faktörlerin yük değerleri, maddelerin açıkladığı ortak ve toplam varyansları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Mesleki Rehberlik Faaliyetlerine Yönelik Tutum Ölçeği AFA Sonuçları

	Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
Duygulanım	m10	.729			
	m12	.688			
	m14	.736			
	m18	.667			
	m33	.620			
	m36	.698			
Katılım	m16		.801		
	m31		.664		
	m35		.783		
	m38		.737		
	m39		.587		
Değer	m1			.797	
	m4			.744	
	m5			.645	
	m7			.723	
Görsellik	m27				.769
	m28				.832
	m29				.765
	Özdeğer:	6,484	2,266	1,315	1,233
	Açıklanan Varyans:	%36,02	%12,59	%7,30	%6,84
	Toplam Varyans:		%62,77		

Alanyazında, Açıklayıcı Faktör Analizi sonucunda, faktörler tarafından açıklanan varyanslar toplamının %50 ve üzerinde olması gerektiği belirtilmiştir (Thompson, 2004; Tavşancıl, 2006). Ölçek içerisinde yer alan maddelerin faktör içinde yer alabilmelerinin, faktör yük değerlerinin ise .40'ın üstünde olması gerekliliğine bağlı olduğu vurgulanmaktadır (Tabachnick ve Fidel, 2001). İlgili açıklamalar doğrultusunda ve Tablo 2'de yer verilen bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, geliştirilen toplamda 18 maddelik ölçeğin özdeğeri 1'den yüksek, 4 faktör altında toplandığı, bu maddelerin toplam varyansın %62,77'sini açıkladığı görülmüştür. Bununla birlikte, ifade edilen faktörlerde yer alan tüm maddelere ait yük değerlerinin .40'ın üzerinde olduğu görülmektedir. Buna göre, 6 maddenin (m10, m12, m14, m18, m33, m36) oluşturduğu birinci faktörün, toplam varyansın %36,02'sini açıkladığı ve belirtilen faktörün içerisinde yer alan maddelerin faktör yüklerinin .736 ile .620 aralığında değiştiği ifade edilebilir. Bu faktör, "Duygulanım" başlığı ile adlandırılmıştır. 5 maddenin (m16, m31, m35, m38, m39) oluşturduğu ikinci faktör, toplam varyansın %12,59'unu açıklamakta; ilgili faktör içerisinde yer alan maddelerin faktör yükleri .801 değeriyle .587 aralığında değişim göstermektedir. Belirtilen faktör, "Katılım" başlığıyla

adlandırılmıştır. 4 maddenin (m1, m4, m5, m7) oluşturduğu üçüncü faktör, toplam varyans oranının %7.30'unu açıklamaktadır. İlgili faktör içerisinde maddelerin, faktör yük değerleri ise .797 değeriyle .645 arasında farklılaşmaktadır. İlgili faktör ise "Değer" olarak adlandırılmıştır. 3 maddeden (m27, m28, m29) oluşan dördüncü faktörün ise, toplam varyansı açıklama oranı %6.84'tür. İlgili faktör içerisindeki maddelerin faktör yükleri ise, .832 ile .765 arasında değişim göstermektedir.

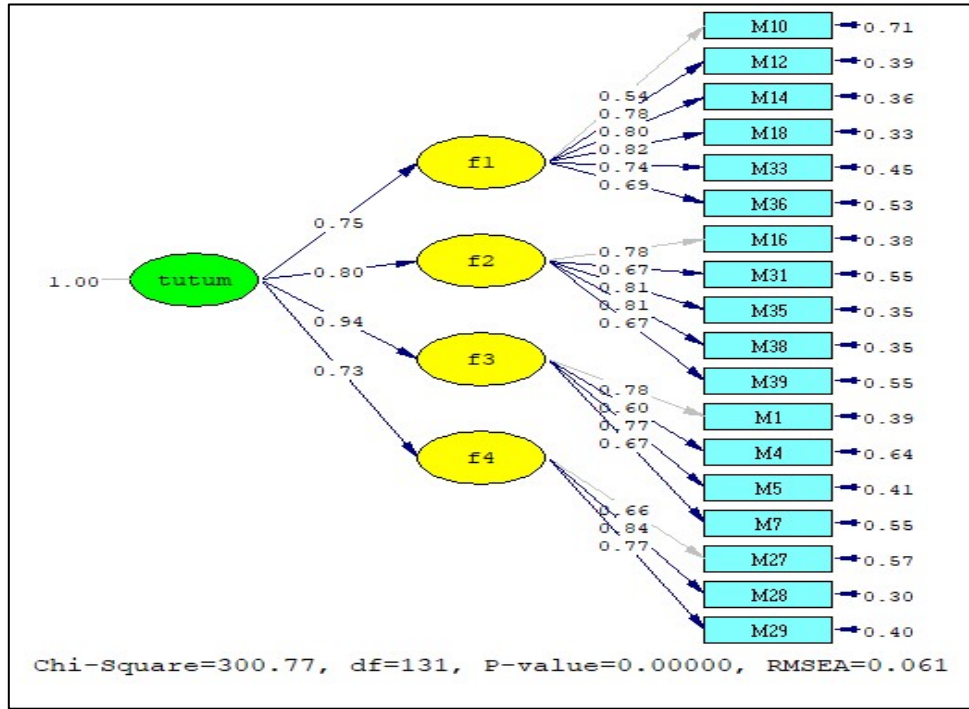
Faktörler arasındaki ilişki Tablo 3'te gösterilmiştir. Ölçekte oluşan faktörler arasındaki korelasyon katsayılarının .321 ile .593 arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 3. Faktörler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Faktörler	Duygulanım	Katılım	Değer	Görsellik
Duygulanım	1.000	.402	.593	.321
Katılım	.402	1.000	.416	.497
Değer	.593	.416	1.000	.334
Görsellik	.321	.497	.334	1.000

AFA sonucunda oluşan dört faktörlü modelin yapı geçerliği, DFA için random şekilde ayrılan diğer grup üzerinde (n2=352) uygulanarak analiz edilmiştir. İlgili analiz doğrultusunda; $\chi^{2/df}$ (Chi-Square/Degree of Freedom), RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation), NFI (Normed Fit Index), CFI (Comparative Fit Index), AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index), GFI (Goodness of Fit Index) ve SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) değerleri ele alınmıştır. Bu anlamda, 18 madde ve bu 18 maddenin oluşturduğu dört faktörden ortaya çıktığı görülen ölçek yapısına ilişkin uygulanan DFA sonucunda, model üstünde modifikasyon işlemi gerçekleştirilmeden elde edilen sonuçlar şöyledir: [$\chi^2/df = 2.29$ (p=.000); RMSEA= 0.061; NFI= 0.96; CFI= 0.98; AGFI= 0.89; GFI= 0.91; SRMR= 0,056].

DFA sonucunda, ölçek içerisindeki faktörlerin bazı maddeleri arasında modifikasyon önerilerinin oluştuğu görülmüştür. Örneğin, 10. madde ile 7., 18. ve 5., 33. ve 1. maddeler arasında modifikasyona yönelik öneriler ortaya çıkmıştır. Maddeler arasında gizil yapıda ilişkinin olmasının muhtemel olduğu, bu ilişkilerin kurulan modele yönelik katkıyı sağlamanın olası olduğu belirtilmektedir (Steiger, 1990). Fakat uygulanan DFA sonucunda, üzerinde çalışılan ölçek yapısının kabul edilebilir düzeyde değere sahip olduğu görülmüştür. Bahsi geçen nedenden ötürü, modifikasyon önerileri dikkate alınmamıştır. Modele ilişkin ortaya çıkan yapı Şekil 2'de sunulmuştur:

Şekil 2. DFA Path Diagramı

DFA analizinden sonra ortaya çıkan χ^2 değerinin, serbestlik derecesine göre oranı (χ^2/df) 2.29 olarak belirlenmiştir. Bu değer 2'ye eşit ya da 2'nin altında bir değere sahip olması, modelin mükemmel olduğu; 5'e eşit ya da 5'in altında değere sahip olması ise, modelin kabul edilebilir düzeyde bir yapıya sahip olduğu olarak yorumlanmaktadır (Kline, 2010). Bu anlamda, çalışmadaki elde edilen değer (2.29) kabul edilebilir düzey içerisinde yer aldığı söylenebilir.

Modelden elde edilen RMSEA değerinin, 0.061 olduğu görülmektedir. RMSEA değerinin .050 ile .080 arasında oluşması, modelin kabul edilebilir düzey içerisinde bir indekse sahip olduğunu ifade etmektedir (Brown, 2006). Bu doğrultuda RMSEA değeri yönünden modelin, kabul edilebilir düzeyde uyum indeksine sahip bir yapıda olduğu şeklinde yorumlanabilir. Uyum indekslerinden NFI=.96, CFI=.98 olarak hesaplanmıştır. NFI ve CFI değerlerinin .90'a eşit ya da üzerinde değer alması kabul edilebilir olarak ifade edilirken; bu değerlerin .95'e eşit ya da .95'in üzerinde değerler alması ise modelin iyi bir uyumu yapısında barındırdığına işaret etmektedir (Kline, 2010). İlgili değerlerden hareketle; her iki değer açısından da modelin iyi nitelikte uyumu sergilemiş olduğu belirtilebilir. Bunun dışındaki uyum indeksleri incelendiğinde ise, GFI=.91, AGFI=.89 ve SRMR=.056 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlere göre, SRMR, GFI ve AGFI değerlerinin kabul edilebilir düzeyde bir uyumu yansıttıkları ve bu doğrultuda modelin kabul edilebilir uyuma sahip olduğu ifade edilebilir (Brown, 2006).

Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Cronbach alfa analizinin uygulanmasıyla, ölçeğin güvenirliliği tespit edilmiştir. Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı gerek ölçeğin geneli gerekse ortaya çıkan tüm faktörler için ayrı olacak biçimde hesaplanmıştır. Güvenirlilikle birlikte, ölçekteki maddelerin ölçülmek istenen tutum özelliğini ölçüp ölçmediklerini incelemek amacıyla madde-toplam korelasyonları elde edilmiştir. Bu doğrultuda, güvenirliliğe ilişkin ortaya çıkan madde-toplam korelasyon değerlerine ve Cronbach Alfa güvenirlilik katsayılarına ait verilere Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4. Madde-Toplam Korelasyonları ve Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları

Faktörler/Maddeler	\bar{X}	SS	Madde- Toplam Korelasyonu	Madde Çıkarıldığında Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı
<i>Faktör 1: Duygulanım ($\alpha = .87$)</i>				
m10	4.02	1.11	.503	.876
m12	4.03	.93	.716	.839
m14	3.86	1.01	.724	.836
m18	3.80	1.03	.737	.833
m33	4.03	1.08	.690	.841
m36	3.82	1.08	.651	.848
<i>Faktör 2: Katılım ($\alpha = .86$)</i>				
m16	3.29	1.20	.698	.827
m31	3.01	1.23	.615	.849
m35	3.28	1.17	.748	.814
m38	3.07	1.15	.748	.815
m39	3.24	1.17	.592	.853
<i>Faktör 3: Değer ($\alpha = .80$)</i>				
m1	3.76	.98	.657	.726
m4	3.63	.97	.555	.775
m5	3.55	1.03	.654	.727
m7	3.82	1.00	.581	.763
<i>Faktör 4: Görsellik ($\alpha = .80$)</i>				
m27	2.78	1.21	.582	.781
m28	3.09	1.19	.711	.643
m29	3.49	1.18	.627	.734

Ölçeğin tümünden elde edilen Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı .92'dir. Alt faktörlerde beliren Cronbach Alfa güvenirlilik katsayıları, birinci faktörde (duygulanım) .87, ikinci faktörde (katılım) .86, üçüncü faktörde (değer) .80, dördüncü faktörde (görsellik) ise .80 olarak bulunmuştur. Güvenirlilik katsayısının .70 ve .70'in üzerinde değer almasının, güvenirlilik anlamında yeterliliği karşıladığı ifade edilmektedir (Nunnally, 1978). Bu anlamda hesaplanan güvenirlilik katsayı değerlerine göre mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutum ölçeğinin, kabul edilebilir düzey içerisinde güvenirliliğe sahip özellikte olduğu söylenebilir.

Ölçekte yer alan toplamda 18 maddenin ölçülmek istenen özelliği ölçüp ölçmediğini tespit edilmesine yönelik yapılan madde analiz değerleri değerlendirilmiştir. Madde analiz değerlerinin, .30 ve .30'un üzerinde olması ölçekteki maddelerin geçerliğine yönelik bir kanıtı betimlemektedir (Field, 2005). Buna bağlamda madde toplam test korelasyonları, ilk faktörde (duygulanım) .50 ve .73, ikinci faktörde (katılım) .59 ile .74, üçüncü faktörde (değer) .55 ile .65, dördüncü faktörde (görsellik) ise .58 ile .71 arasında değişmektedir. Maddelere ait toplam korelasyon değerlerinin, .30 değerinin üstünde değerler gösterdikleri görülmektedir. Bu anlamda ölçek maddelerinin, ölçme amacına hizmet ettikleri söylenebilir.

Ölçeğin ilk uygulamasından 15 gün sonra aynı ölçek 79 katılımcıya yeniden uygulanmıştır. İlk uygulama ve on beş gün sonra gerçekleştirilen son uygulama çalışmasındaki test tekrar test güvenirlilik katsayısı, ölçeğin tamamı için .83, birinci faktör olarak adlandırılan duygulanım için .66, ikinci faktör olan katılım için .82, üçüncü faktör olan değer için .67, dördüncü faktör olan görsellik içinse .71 olarak elde edilmiştir. Bu sonucun, ölçeğin tamamından elde edilmiş verilerin, geçen zaman karşısında tutarlılık ifade ettiği söylenebilir. Bu durum, ölçeğin yeterli düzeyde güvenilir olduğu şeklinde yorumlanabilir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutumların belirlenmesine yönelik bir ölçeğin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, bir ilin sınırları içerisinde yer alan ve 9 farklı lisede eğitim gören toplam 700 katılımcı oluşturmuştur. Mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi amacıyla, öncelikle konu içeriği doğrultusunda alan yazının taraması yapılmış buna istinaden ölçekte yer alabilecek nitelikteki 39 maddenin oluşturduğu bir taslak form yapılandırılmıştır. Uzman görüşleri göz önünde bulundurularak, çalışmanın kapsamına uygun niteliğe sahip olmadığı ve açık olmadığı düşünülen (muğlak) ve madde yazımına uygun olmayan ifadeler yeniden ele alınmıştır. Belirtilen şekilde oluşturulan taslak form, 5'li likert türünde derecelendirilmiştir.

Ölçeğe ait maddelerin analiz edilmesini hedefleyen çalışmalar içerisinde, madde toplam korelasyonları incelenmiştir. Madde-toplam puanına ait korelasyon değeri .30'un altındaki değerlerde herhangi bir maddeye rastlanılmadığı görülmüştür. Çalışmada ölçeğin geçerliğini belirlemeye yönelik, kapsam ve yapı geçerliği ele alınmıştır. Kapsam geçerliğinin incelenmesi amacıyla uzman görüşleri alınmıştır. Yapı geçerliliğinde, ilk olarak açımlayıcı faktör analizi (AFA), ardından doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulaması yürütülmüştür. SPSS 24.0 paket programının kullanımıyla AFA uygulanarak, ölçekte yer alan alt boyutları ve alt boyutlarla ilişkili maddeleri ifade eden bir modelin oluşturulması amaçlanmıştır. Uygulanan AFA sonrasında, toplam varyans oranının %62.77'sini açıklayan 18 maddeye ve 18 maddenin yer aldığı 4 faktörlü bir yapıya ulaşılmıştır. 6 madde ilk faktör, 5 madde ikinci faktör, 4 madde üçüncü faktör, 3 madde dördüncü faktör içerisinde yer bulmuştur. Bu faktörler sırasıyla duygulanım (Örn. "Mesleki rehberlik faaliyetlerini değerli bulmam."), katılım (Örn. "Mesleki rehberlik faaliyetlerinde görev almayı isterim."), değer (Örn. "Mesleki rehberlik faaliyetleri benim için önemlidir.") ve görsellik (Örn. "Mesleki rehberlik faaliyetlerini anlatan bir dergiyi okurum.") olarak isimlendirilmiştir.

Ölçeğe ilişkin elde edilen yapının doğrulanması işlemi, DFA yöntemi ile yürütülmüştür. DFA'dan elde edilen uyum indeksine ait değerler incelenerek, ölçekte yer alan verilerin ortaya çıkan modelle kabul edilebilir düzeyde uyumlu oldukları görülmüştür. Sonuç olarak, dört alt boyutu içinde barındıran ölçeğin geçerli bir yapıya sahip olduğu anlaşılmış ve DFA sonuçları da modelin uyumlu olduğuna işaret etmiştir.

Çalışma kapsamında, ölçeğin güvenilirlik hesaplamaları yapılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında, aynı ölçütün ve süreçlerin izlenmesi yoluyla aynı sonuçların elde edilmiş olması gerekmektedir (Karasar, 2009). Bu kapsamda ilk olarak ölçeğe ait, Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı değeri incelenmiştir. Ölçeğin bütününden elde edilen Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .92'dir. Ölçekte yer alan alt faktörlere ilişkin güvenilirlik katsayıları ise, .80 ile .88 arasında değişmektedir. Belirtilen değerlerin, güvenilirlik için belirtilen .70 kriterini karşıladıkları görülmektedir (Nunnally, 1978). Ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda ölçeğin, tamamı ile ölçekte yer alan alt boyutlar açısından güvenilir olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda ölçekte yer alan maddelerin, ölçülmek istenilen özelliği güvenilir biçimde ölçmeye hizmet ettikleri ifade edilebilir.

Çalışmada ölçekten elde edilen bulguların, geçen zamana bağlı olarak tutarlı sonuçlar gösterip göstermediğine ilişkin test tekrar test güvenilirlik hesaplamaları yapılmıştır. Bu doğrultuda çalışma grubunda yer alan 79 katılımcıya ilk uygulamanın tamamlanmasından 15 gün sonra aynı ölçek yeniden uygulanmış; test tekrar güvenilirlik katsayısı, ölçeğin tamamında .82 olarak hesaplanmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmadan elde edilen sonuçlar ışığında, mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutumların ölçülmesi için kullanılması amaçlanan bir ölçeğin geliştirildiği ifade edilebilir. Gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilir analizleriyle, ölçeğin kabul edilebilirlik ölçütlerini karşıladığı ve ölçeğin, ölçülmek istenen özellikleri ölçmek için uygun nitelikleri yansıttığı ortaya çıkarılmıştır. Geliştirilen ölçeğin tamamlanmış hali, toplamda dört faktörden ve 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten yanıtlanmasından sonra oluşacak en düşük ve en yüksek puanlar sırasıyla 18 ve

90'dır. Ölçekten alınan puanlar arttıkça, mesleki rehberlik faaliyetlerine ilişkin tutumların da olumlu yönde olacağı söylenebilir.

Ölçeğin, özellikle ortaöğretim kurumlarında çalışan okul psikolojik danışmanlarının çalıştıkları okuldaki öğrencilerin mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutumlarını belirlemede kullanılacak etkililik niteliğini yansıtan bir ölçme aracı olacağı düşünülmektedir. Alanyazın içerisinde mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik daha önce bir tutum ölçeğinin bulunmaması açısından bu çalışmadan, ilgili konu bağlamında ileride yürütülecek yenilikçi araştırmalar ile alanda çalışmalarını sürdüren araştırmacılar için kaynak olarak yararlanılacağı düşünülmektedir. Ölçek, özellikle eğitim kurumlarında yürütülecek mesleki rehberlik faaliyetlerini daha etkili ve verimli olarak yürütmek için kullanılabilir. Yapılacak ileri araştırmalarda farklı gruplar üzerinden ortaya çıkarılacak verilerle, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları gerçekleştirilebilir. Bununla beraber, mesleki rehberlik faaliyetlerine yönelik tutumlar ile mesleki rehberlik faaliyetleriyle ilgili olabilecek değişkenler arasındaki ilişkiler araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, A., Sarıçam, H. & Kaya, Ç. (2014). Career decision selfefficacy scale-short form (CDSESSF): The psychometric properties of Turkish version. *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 5(13), 80-89.
- Anderson L.W. (1988). Attitudes and their measurement. In Keeves, J.P. (Ed.), *Educational research, methodology and measurement: An international handbook*. New York, Pergamon Press.
- Bozgeyikli, H. (2004). Meslek kararı verme yetkinlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 221-234.
- Brown, D. (2003). *Career counseling. Process, issues and techniques*. Pearson Education, Inc.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis: For applied research*. New York: Guilford Press.
- Bryant, F. B. & Yarnold, P. R. (1995). Principal-components analysis and exploratory and confirmatory factor analysis. In L. G. Grimm & P. R. Yarnold (Eds.), *Reading and understanding multivariate statistics* (pp. 99-136). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Bryman, A. & Cramer, D. (2001). *Quantitative data analysis with SPSS release 10 for Windows*. London: Routledge Press. doi: 10.4324/9780203471548
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Costello, A. B. & Osborne, J. W. (2005). Best practices in exploratory factor analysis: Four recommendations for getting the most from your analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 10(7), 1-9.
- Coy, D. & Sears, S. (2000). The scope of practice of the high school counselor. *Managing your school counseling program: K-12 developmental strategies*. Minneapolis: Educational Media.
- Çakır, M. A. (2004). Mesleki karar envanterinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 1-14. doi: 10.1501/Egifak_0000000098
- Erkuş, A. (2003). *Psikometri üzerine yazılar*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage Publications.
- Ginzberg, E., Ginsburg, S. W., Axelrad, S. & Herma, J. L. (1951). *Occupational choice*. Columbia University Press. doi: 10.1177/000271625227900153
- Güçray, S. S. (1995). Karar verme davranışları ölçeğinin (KDÖ) geçerlik ve güvenilirliği. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(4), 60-68.
- Gysbers, N. C., & Moore, E. J. (1987). *Career counseling: Skills and techniques for practitioners*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Herr, E. L. & Cramer, S. H. (1988). *Career guidance and counseling through the life span: Systematic approaches*. Scott, Foresman & Co.
- Holland, J. L. (1966). *The psychology of vocational choice: A theory of personality types and model environments*. Blaisdell.
- Işık, E. (2010). *Sosyal bilişsel kariyer teorisi temelli bir grup müdahalesinin üniversite öğrencilerinin kariyer kararı yetkinlik ve mesleki sonuç beklenti düzeylerine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye.
- Kaiser, H. F. (1960). The application of electronic computers to factor analysis. *Educational and Psychological Measurement*, 20(1), 141-151. doi: 10.1177/001316446002000116
- Kalafat, T. (2012). Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL): Türk örnekleme için psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 169-179.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kavas, A. B. (2012). Kariyer karar ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 159-168.
- Kline, R. B. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Press.
- Korkut, F. (2007). Psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile ilgili düşünceleri ve uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 187-197.
- Kuzgun, Y. (1989). *Kendini Değerlendirme Envanteri El Kitabı*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2011). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Kuzgun, Y. (2014). *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı*. Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara: MEB Basımevi
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). 56 Sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_02/21173451_ort_ogrtm_hdc_2018.pdf adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 20.05.2020)
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric testing*. New York: McGraw-Hill.
- Özoğlu, S. Ç. (1977). *Kuder ilgi alanları tercihi envanteri, mesleki form CH el kitabı*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Rogers, C. R. (1942). *Counseling and psychotherapy; newer concepts in practice*. Houghton Mifflin.
- Steiger, J. H. (1990). Structural model evaluation and modification: An interval estimation approach. *Multivariate behavioral research*, 25(2), 173-180. doi: 10.1207/s15327906mbr2502_4
- Super, D. E. (1957). *The psychology of careers; an introduction to vocational development*. Harper & Bros..
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. MA: Allyn & Bacon.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tekindal, S. (Ed) (2017). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and applications*. Washington DC: American Psychological Association. doi: 10.1037/10694-000
- Vogel, T. & Wanke, M. (2016). *Attitudes and attitude change*. NY: Routledge.
- Yeşilyaprak, B. (Ed) (2012). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı; Kuram ve Uygulamalar*. Ankara: Pegem.

Extended Abstract

Introduction

People have to choose many times in their lives. Perhaps the most important of these is the choice of vocation. Vocation is the name given to all of the knowledge and skill-based activities that a person does to survive, their rules are formed by the society and gained by receiving a certain education (Kuzgun, 2014). The starting year of these activities date back to 1909 when Parsons started an office for recruitment processes in the United States. Parsons has defined vocational guidance as an aid to young people to choose a profession in accordance with their current capacity levels (Herr and Cramer, 1988). In the following years, the definition of basic profession expressed by Parsons started to differ and gained a wider dimension. Rogers (1942) with his studies based on humanistic approach, Super (1957) with career concept and Holland (1966) with personality types formed the theoretical infrastructure of vocational guidance. Since 1970s, the concept of career guidance has been used more frequently than vocational guidance activities. In this sense, with the concept of comprehensive career development, vocational guidance services have evolved into a process-oriented structure that touches all aspects of an individual's life (Gysbers and Moore, 1987). From the beginning of the 21st century, it can be said that postmodern approaches have appeared, and personal differences have been taken into consideration more in these services (Yeşilyaprak, 2012). Vocational guidance activities have a critical importance in the guidance services carried out in high schools. These activities focus on providing information on vocational development (Coy and Sears, 2000). These topics are carried out in vocational guidance activities as workplace trips, gaining work experience, vocational conferences, vocational examination studies and monitoring of graduates (Kuzgun, 2011).

Attitude is a structure that contains cognitive, affective and behavioral dimensions and is expressed as an important predictor of human behavior (Anderson 1988). In this sense, determining the attitudes towards vocational guidance activities can be considered as the predictor of their behavior towards vocational guidance activities. In scale development studies, determining the feature to be measured and expressing the structures that make up this feature clearly is necessary to create items suitable for the feature (Tekindal, 2017). In this study, it is aimed to develop a measurement tool that can measure the attitudes towards vocational guidance activities, considering the attitudes towards vocational guidance activities and the dimensions that make up them. In the literature, some scale development studies are seen on; career decision (Güçray, 1995; Işık, 2010; Kavas, 2012; Akın, Sarıçam, Kaya, 2014), vocational decision making (Çakır, 2004; Bozgeyikli, 2014) and career future adaptation (Kalafat, 2012). However, it was observed that there is no data collection tool for measuring the attitudes towards vocational guidance activities. In this study, it is aimed to develop a new scale to fill the relevant gap in the literature.

Method

During the scale development process, firstly, a comprehensive literature review was conducted. The dimensions of the attitudes regarding vocational guidance activities can be formed by examining the researches in the literature and possible expressions that might be used in the scale can be used in this direction. At the stage of creating the item pool of the scale, the main and theoretical structure, and sub-components of the attitudes were taken into consideration. In line with the theoretical structure of the attitude, an item pool consisting of 39 items was created, including cognitive, affective and behavioral expressions. The relevant items were asked by experts to be evaluated. After evaluation, the final form was obtained. Later, application permission was obtained from Provincial Directorate of National Education. The 39-item final form was applied to 700 high school students (male = 369, female = 331) in 9 different high schools.

Findings

After determining the suitability of the scale in terms of sample size and factor analysis, an exploratory factor analysis was computed, which led to the removal of 21 items remaining below the accepted thresholds of factor loadings. Eigenvalue and slope-deposition graph methods were used to decide the number of factors, and

the data were found to have a four-factor structure named as "Affective", "Participation", "Value", and "Visuality". As a result of this factors analysis, it was found that the cumulative variance of four factors is 62.77% and the factor loads of the items under each factor are between .58 and .83, and these values are acceptable for construct validity (Tabachnick and Fidel, 2001). After the exploratory factor analysis, for the second part of the scale development process, a confirmatory factor analysis was conducted using responses of other group (n=352). The fit index values of the structural equation model were examined, and it was determined that the items were acceptable with the good level of fit. As a result, a valid and reliable scale was developed for examining the attitude scale towards vocational guidance activities under four factors. The four factors are "affective" (6 items), "participation" (5 items), "value" (4 items) and "visuality" (3 items) respectively. According to the reliability analysis, Cronbach's alpha reliability coefficient of the whole scale was calculated as .92 and the scale was found to be reliable. The reliability coefficients for each factor were calculated as .87, .86, .80 and .80, respectively. If Calculated Cronbach Alpha coefficient value is greater than .70, it indicates that the scale is consistent and reliable (Nunnally, 1978). Fifteen days after the first application of the scale, the same scale was reapplied to 79 participants. Test-retest reliability coefficient is .83 for the scale.

Result and Discussion

Consequently, in this study, it was aimed to develop a scale to determine the attitudes towards vocational guidance activities. As a result of the validity and reliable analysis, the scale has the reliable qualities to measure the desired feature. The final version of the developed scale consists of four factors and 18 items. The lowest score that can be obtained from the scale is 18, and the highest score is 90. As the scores obtained from the scale increase, it can be said that the attitudes of high school students towards vocational guidance activities will be positive. It is thought that the scale will be an effective measurement tool in determining the attitudes of the students at schools where the psychological counselors work towards vocational guidance activities.